

Emptiness

Een gesprek over

meetbaarheid,

betekenis,

beperking

en vrijheid

and

Verkenningen tussen kunst en filosofie

met

kunstenaar en filosoof

Tine Wilde

(taal)filosoof

Martin Stokhof

Infinite

Wanneer

22 maart 2026 | Inloop vanaf 14.30 uur,
programma 15.00 – 17.00 uur

Waar

Arti et Amicitiae, Rokin 112 te Amsterdam

Space XVII

Programma: Nederlands
Entree: Gratis
Aanmelden via de QR-code

— — — — —
— | | —
— — — — —
Stichting Win de Haan

Op 22 maart vindt de 17de editie van Emptiness & Infinite Space plaats. Emptiness & Infinite Space is een doorlopende reeks die wordt georganiseerd vanuit Stichting Wim de Haan, waarin de eindeloze variëteit aan kruisbestuivingen tussen de kunst en de filosofie wordt onderzocht. Tijdens E&IS XVII zijn kunstenaar en filosoof **Tine Wilde** en (taal)filosoof **Martin Stokhof** te gast, die zich zullen buigen over thema's als meetbaarheid, betekenis, beperking en vrijheid.

Want in hoeverre is iets meetbaar? De grenzen die wij trekken tussen bijvoorbeeld vast en vloeibaar of scherp en vaag zijn niet altijd even makkelijk vast te stellen. Wanneer slaat de ene stand van zaken om in de andere? En is meetbaarheid überhaupt een noodzakelijke eigenschap? Belangrijke zaken in ons leven blijken we vaak juist niet kwantitatief uit te (kunnen) drukken. Anderzijds heeft de mens toch houvast nodig. Als houvast ontbreekt zoeken we naar een punt van waaruit we het leven weer kunnen ordenen om zo betekenis te scheppen.

In haar project *Zero Point* onderzocht Wilde zulke kwesties en daarbij raakte ze geïnspireerd door David Bohm's (1917 – 1992) onderzoeken naar onderliggende betekenissen in de kwantumtheorie. Daarin komt Bohm "*tot een zekere lengte waarop de meting van ruimte en tijd volkomen ondefinieerbaar wordt*"; de "*zero point energie voor een punt van ruimte*". Naast de werkelijkheid die wij dagelijks ervaren, bestaat er volgens Bohm een onderliggende realiteit. De twee realiteiten zijn intrinsiek met elkaar verweven tot één niet-lokaal en niet-analyseerbaar systeem. Op ieder moment vormen zij een in- en uitvouwende complexe en nooit volledig kenbare totaliteit, die gezamenlijk een alomvattende ongebroken beweging scheppen. In het project *Zero Point* past Wilde dit gedachtegoed toe in de productie van haar kunstwerken.

Maar hoe werken zulke processen precies? Volgens Stokhof staat daarin de spanning tussen vrijheid en beperking centraal. Neem een begrip als *leegte*; dat verwijst naar het feit dat er iets bepaalds niet aanwezig is, bijvoorbeeld een lege fles wijn die geen wijn meer bevat. Maar dat betekent niet dat er helemaal niets is; de fles bevat nog wel degelijk lucht. Zeggen dat dingen 'leeg' zijn betekent dus niet dat ze geen inhoud hebben, maar eerder dat ze – aansluitend op de *Hart Sutra* 'alle dingen zijn leeg' - niet over een essentie beschikken. En juist dit ontbreken van essenties blijkt vruchtbaar. Het toont een bepaalde mate van vrijheid, maar in samenhang met beperking. Je kunt de wijnfles vullen met water, al blijft de fles wel hetzelfde.

Vanuit deze denkwijze zal Stokhof verhelderen dat wat wij zijn, hoe we tegen onszelf en de wereld aankijken allemaal het resultaat is van deze spanning tussen vrijheid en beperking. Die spanning treffen we in de menselijke natuur, die ons in staat stelt waar te nemen, te ervaren, te denken enkel dankzij inherente beperkingen; maar net zo goed in de fysieke natuur, die bepaalde dingen schept, en tegelijk het ontstaan en bestaan van andere dingen uitsluit. Veel is open, maar niet alles kan anders. Filosofie en beeldende kunst onderzoeken precies dit productieve spanningsveld, om ons zo bewust te maken van mogelijkheden en beperkingen.

Voor meer informatie over de sprekers scan de QR-code en/of zie <https://www.tinewilde.com/> en <https://stokhof.org/>